

Vyprávěné příběhy

V průběhu dějin lidské civilizace byly příběhy a pověsti hlavním prostředkem k předávání zkušeností a pravdy. A nejedná se jen o pohádky na dobrou noc. V naší kultuře je primárním prostředkem vyprávění film a když si představíme miliardy dolarů

► Canon 20D, 20 mm, 1/400 s, f/4, ISO 400

Severní Etiopie. Tato dívka si hrála na zrezivělé kapotě tanku. Ptal jsem se na její rodiče. Otec byl zabit ve válce, matka zemřela na AIDS. Podobné příběhy slyším znova a znova. Mám snímky, na nichž se směje, ale tento, který zachytil neurčitý záblesk nejistoty, nejlépe naznačuje její příběh.

navázaných na filmový průmysl, stejně jako výsadní postavení jeho hvězd, asi je nám jasné, jak důležitý je pro nás příběh jako takový. Pochopení jednotlivých prvků příběhu a jakým způsobem je lze zakomponovat do fotografie, to je klíčová věc pro tvorbu působivých snímků.

Nezáleží na tom, co fotografujete; tušení příběhu udělá vaše snímky mnohem více okouzlující a působivější.

Příběh vyprávěný v rámci jediné fotografie a příběh vyprávěný ve filmu nebo románu, to jsou naprosto odlišné kapitoly. První z nich zachycuje pouhý zlomek času, třeba 1/500 sekundy, zatímco druhý trvá hodiny a zobrazuje děj odehrávající se v rámci dnů, týdnů, roků či dokonce generací. Sdílet příběh prostřednictvím jediné fotografie je velmi obtížné také proto, že si většinou nemůžete udělat klasický scénář a obsah děje, ale určitě to není nemožné; pouze jsme omezeni určitými pravidly. Když tato pravidla pochopíte, umožní vám vyprávět, nebo přinejmenším naznačit, mnohem silnější příběhy.

Když tak přemýšlím o jedinečných výzvách, jaké přináší vyprávění příběhů v mezích daných jedinou fotografií, napadají mě dva aspekty. Prvním je nalézání témat, která snímek sblíží s naší hlubší, univerzálnější lidskou zkušeností. Druhým je konflikt, na snímku sdělovaný pomocí kontrastu. S ohledem na techniku se fotoesej stal během času akceptovaným způsobem, kterým fotografové vyprávějí delší příběhy, a kompozice prostředkem, jak v rámci jednoho nebo více snímků posouvat děj kupředu.

Univerzální témata

Příběh začíná nebo končí s množstvím či nedostatkem schopnosti vcítit se do něj. Jestliže vás neoslovuje, není to důležitý příběh. Porozumění tématům je rychlou cestou směrem k pochopení, jak vyprávět příběhy, které diváka naopak silně zaujmou.

Zeptejte se známého, o čem byl poslední film, který viděl, a obvykle se vám dostane odpovědi v podobě rekapitulace děje. Postava X udělala tohle, pak se stalo támhleto, a aby se z toho dostala, musela udělat to a to atd. To je děj. Ale popis děje až tolik neříká, o čem ten film vlastně je. Děj se třeba týká chlapce a dívky, ale příběh jako takový je něco víc. Možná je o pomstě nebo lásce nebo hledání smyslu, to je to hlubší téma, které hýbe dějem filmu od začátku do konce. Vzpomínáte si, jak jsem se zmiňoval o rozdílu mezi námětem a podstatou námětu? Úplně to samé. Téma je to, o čem film nebo fotografie je; to je námět. Děj je způsob, jakým je tento námět sdělován a vyprávěn nebo jak je fotografie zkomponována a zpracována.

Pokud má fotografie vyprávět nebo naznačovat příběh, musí být o něčem. Pravda, spravedlnost, láska nebo nedostatek těchto věcí, jejich hledání, to jsou silná univerzální témata. Osamělost, zrada, naše tendence k sebezničení, smrt, vzkríšení, rodinná pouta, to všechno jsou silná témata. A čím univerzálnější je téma, které

► Canon 5D, 17 mm, 1/125 s, f/9, ISO 800

Váránasí, Indie. Při východu slunce nad řekou Gangou provádí tento muž svůj každodenní náboženský rituál – čin, jaký vykonávají miliony lidí již po tisíce let. Jeho hledání absolutna a smyslu života je jedním z nejhlubších témat lidské existence a překračuje hranice pohlaví, ras a různých náboženství.

váš snímek odráží, tím bude silnější a tím bude publikum širší. Pokud si myslíte, že je to na váš styl focení až příliš hluboké a filozofické, co třeba témata jako harmonie, rovnováha nebo krása? Co třeba staré versus mladé či nové, minulost versus přítomnost?

Vytvářejte snímky o něčem. Nemusí to být vždy hluboké a hloubavé téma. Může to být fotka orchideje, která je o čistotě a zázraku světa přírody. Může být o nevinosti nebo prosté síle tvaru. Snímek krokusu prodírajícího se vrstvou sněhu a ledu znázorňuje téma vzkříšení a nového života. Portrétní fotografové nechtě tvoří snímky o lidech, jež fotí, které vyjeví vnitřní charakter člověka a něco o něm řeknou. Cokoliv fotografujete, musí to být o něčem. Tak, aby lidé, kteří se na snímek podívají, něco cítili, aby je opravdu zaujal.

Určitě nepřeháním, když řeknu, že čím silnější a univerzálnější téma je na vašem snímku, tím silnější a univerzálnější bude jeho dopad. Jinak řečeno: čím více diváka zaujme, tím silnější příběh tam opravdu je.

Uvědomuji si, že ne každý cítí potřebu najít uvnitř sebe George Lucase. Většina z nás chce prostě dělat hezké fotky. To chápu. Ale když naše fotografie odrážejí něco hlubšího, osloví mnohem více lidí. Vezměte si například

fotku dítěte, které se s neutrálním výrazem dívá do objektivu, má na sobě tradiční oblečení – takový snímek vám poví něco o dítěti a jeho povaze, kultuře, v níž žije. Nějak na vás zapůsobí, ale nebude to univerzální. Ale jakmile se dítě usměje, okamžitě ukáže pozitivní emoci, kterou lidé pochopí a sdílejí naprosto univerzálně a fotografie je tím prodchnuta. Další příklad: snímek nepálského muže, jehož portrét může působit jaksi všeobecně, ale pokud se na snímku modlí, fotografie už není o člověku samotném, ale o hledání odpuštění nebo spojení s Bohem, silném tématu, které dá snímku univerzální působivost.

Konflikt v rámci snímku

Jestli máte chuť, vraťte se ve vzpomínkách na střední školu do hodiny literatury. Vzpomeňte si na učitele, jak do vás pořád dokola hustí věci o střetu člověk versus člověk, člověk versus příroda, člověk versus jeho druhé já, zatímco vy sníte o té přitažlivé studentce na výměnném pobytu, která vám později zlomí srdce a jde na rande s vaším nejlepším kamarádem. Nechají vás osamoceného bojovat o přežití v divočině vaší duše s vašimi vlastními vnitřními démony. Už to máte? Fajn, takže máte i velký příběh, který obsahuje i významný konflikt. Jsou tam konflikty muž proti muži, muž proti přírodě i muž proti sobě samotnému. Asi jste tehdy neměli tušení, že se stáváte součástí klasického varovného příběhu, že?

Když se vrátíme k vykládajícímu učiteli literatury, tak konflikt je vlastně srdcem všech příběhů. Bez konfliktu není příběh. Pokud má tedy fotografie obsahovat nebo naznačovat nějaký příběh, musí na ní být nějaký konflikt.

Jenže jak ho na snímek dostat? Jasně, můžeme vyfotit momenty opravdového otevřeného konfliktu, kde hrají roli zbraně, pěsti, vzteklá gesta. Ale co příběhy, které nejsou o otevřeném konfliktu? Co příběhy, které jsou o něčem jiném, ale přesto konflikt potřebují, aby se mohly odvíjet dál?

◀ Canon 5D, 17 mm, 1/250 s, f/7.1, ISO 100

Havana, Kuba. Holub letící nad klášterem sv. Františka z Assisi. Holubice zaujímá v křesťanské symbolice významné místo, podobně jako kříž, a dotýká se i sv. Františka samotného. V obecnější rovině je to holubice snášející se na svaté místo, v tomto případě přímo k hornímu okraji snímku, což v sobě skrývá bohatou symboliku a má proto větší všeobecnou působivost, než kdyby tam byl plameňák letící nad fastfoodem (i když to by byla fotka, kterou bych taky někdy rád viděl, ačkoliv z úplně jiných důvodů).

▲ Canon 5D, 85 mm, 1/15 s, f/1.2, ISO 640

Svatyně Chemray, Ladak, Indie. Kontrast je to, co posouvá tento snímek vpřed a dává mu tušení příběhu. Kontrast mezi starým a novým, minulostí a současností, tento snímek koncepčně upevňuje, což je vizuálně znázorněno kontrastem mezi zářivým a vybledlým, jasně barevným a tlumeným. Prasklina pak poskytuje vodítko k příběhu.

▲ Canon 5D, 85 mm, 1/100 s, f/8, ISO 400

Dillí, Indie. Sedící muž čte korán ve svatyni Nizamuddin v Dillí. Koncepční kontrast je zde dán kontrastem mezi koránem a mobilními telefony – mezi tradičním a moderním, mezi komunikací s Bohem a komunikací s člověkem.

Procvičujte kreativitu: koncepční kontrast

Tady máte několik skvělých způsobů, jak začít s vnímáním koncepčního kontrastu.

Cvičení 1: Běžte ven a pořídte sérii snímků, které spolu budou vzájemně kontrastovat. Na jednom bude velký objekt, na druhém malý. Další dvojice bude třeba tvrdé versus jemné, následně země versus voda apod. Jde vám o fotografie, které budou obsahovat kontrastující objekty. Jinak žádná další pravidla. A zkuste vymyslet i své vlastní dvojice kontrastů.

Cvičení 2: Zkuste kombinovat tyto kontrastující dvojice do jednoho snímku. Místo dvou fotek – mokré a suché – budete mít jednu, která zachytí mokré i suché. Jeden snímek s novým i starým, jeden s rozdílem v množství jednotlivých objektů atd.

Cvičení 3: Dívejte se na fotografie jiných a vyhledávejte kontrast. Ne všude bude úplně zjevný. A jsem si jistý, že na mnoha z nich nebude vůbec žádný koncepční kontrast a objeví se pouze v podobě kontrastu tónů nebo linií, ale i tak lze navodit pocit konfliktu a prodechnout snímek náznakem příběhu.

Tento koncept platí pro všechny typy snímků. I fotografie západu slunce obsahuje prvky koncepčního kontrastu – obloha versus země, slunce versus voda, světlo versus tma. Výrazně rozdílné nebo kontrastující prvky vytvářejí působivý pocit konfliktu, který je srdcem každého příběhu.

Na statickém médiu, jako je fotografie, je konflikt velmi často vyjádřen pomocí kontrastu. Nejen optický kontrast tmavých a světlých tónů, ale spíš koncepční kontrast ve smyslu velké/malé, umělé/přírodní, hladké/strukturované. Jakákoliv dvojice zjevných nebo naznačených opaků postavených na snímku vedle sebe vytváří něco, čemu říkám „koncepční kontrast“, který vyjadřuje konflikt.

Fotoesej

Výzva zachytit nebo naznačit příběh pomocí fotografie je mnohem jednodušší, když se jí můžete chopit v prodloužené formě, tedy v podobě několika snímků, které příběh popíší mnohem podrobněji a šířeji, než je toho schopen jediný snímek. Vstupte tedy do fotoeseje, tradičního způsobu, jakým fotografové vyprávějí delší příběhy.

Je to hlavně práce s vizuálním jazykem, jakousi konvencí, která se vyvinula, aby nám pomohla ucelit náš příběh a publiku poskytla nástroje k interpretaci. Při správném použití je fotoesej mocným prostředkem k vyjádření vaší vize. A s rostoucí důležitostí elektronických médií se fotoesej stává ještě silnější, když k němu přidáme doprovodné zvuky, rozhovory, videoklipy a hudbu, čímž se z něj stává opravdová multimediální prezentace.

Delší fotoeseje obvykle obsahují stejný typ snímků, ale v žádném případě nejde o nějaký vzorec, spíš o obecný rámeček – výchozí bod postavený na ustanovených pravidlech. Zde je seznam podezřelých, doplněný snímky ze stúpy v Boudhanath v Káthmándú.

▲ Canon 5D, 27 mm,
1/640 s, f/11, ISO 400

Stúpa v Boudhanath
ověšená ze všech stran
modlitebními praporky je
ústředím tibetské komunity
v exilu v Nepálu. Tento širší
záběr ustanovuje scénu
a uvádí širší kontext pro
následující snímky.

Úvodní snímek: Široký záběr, který obvykle říká: „Tady se příběh odehrává.“ Ustanovuje kontext, okolnosti a často i náladu.

Zprostředkující snímek: Snímky, které přitáhnou diváka blíže k akci, které obecně říkají: „O tomto je celý příběh, toto jsou jeho hlavní postavy.“ Ne všechny fotoeseje jsou o lidech; můžete do nich obsadit například koně, počasí nebo lodě.

Detailní snímek: Bližší a těsnější snímek detailů souvisejících s příběhem. Když je váš fotoesej o koních, může to být třeba detail koňského sedla. V případě eseje o počasí to může být starý barometr nebo auto poškozené krupobitím.

Portrét: Blízký a podrobný portrét, často zasazený do daného prostředí.

Momentka: Fotografie zachycující gesto, komunikaci nebo vrchol akce. Tohle je snímek, nad kterým má divák přinejmenším uznale pokývat hlavou.